

KEES VAN DONGEN

DOOR H. VAN LOON

Van Dongen
Door André Foy

VAN ouds trokken schilders uit de lage landen de grenzen over, waarbinnen het hun te benauwd werd. De Renaissance lokte met legendaire verhalen van vergane beschavingen, een bestendigheid in afwisseling, weidsche festijnen voor oog en oor en geest, den zwier van geestelijke en wereldlijke monumenten, teekenen van een levensdorst en omvattingvermogen, onvergelykelyk rijker dan waartoe de plaatselijke omstandigheden hun deuren openen. Ze werden wereldburgers in tijden, die het patriotisme niet kenden of afwezen, ze eigenden zich schatten toe, door vorige geslachten over een van zon verzade aarde gestrooid, ze namen ze op door de poriën van een in dat klimaat verhoogde zintuiglykheid. Wat ze daar zagen en ervoeren versmolt met wat ze van eigen tragen bodem medebrachten, die nalatenschap van strijd en zorgen, en wat ze er van het vak geleerd hadden. Aan gene zijde van de bergen vonden ze aanraking met andere technieken, nieuwe mogelijkheden en wat er, vaak in zuiveren zin, provinciaalsch in hen was vergaapte zich eerst aan singuliere zeden, taal en kleeren, aan pracht van paleizen en kathedralen. De raffinementen van zoo grooten stijl kon hen verblinden; het aantal van wie er bleven was gering.

Later zou het anders worden, toen Parijs en het Fransche land, de zeekust of het Zuiden, hun schijnsels over de wereld begonnen te werpen. Het land van herkomst hebben ze niet verloochend, niet kunnen verloochenen, maar het verblijf onder anderen hemel, in andere atmosfeer, maakte het hun mogelijk de gaven te ontplooien. Ze assimileerden zich de verworvenheden van mildere klimaten tot een kunst, die, in den geboortegrond geworteld, zich aan andere bronnen had gelaafd en, zich tot een verhevigde ontvankelijkheid richtend, deze hielp scheppen.

Het dient tot niets zich de vraag voor te leggen: wat zou van Kees van Dongen geworden zijn, als hij in het vaderland gebleven ware? Zijn vroeg genomen besluit heeft hem nooit berouwd. Wel kwam de laatste jaren meer aanraking met het land van zijn geboorte. Het zou even dwaas zijn dit toe te schrijven aan een behoefte in den schilder bij een ver-